
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ПРИ ФОРМУВАННІ ТА УДОСКОНАЛЕННІ ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ НЕЛІНГВІСТИЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Мальцева О. Б., Гомонай І. В.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-532-7-12>

ВСТУП

Формування та удосконалення фахових компетентностей має бути організоване з урахуванням новітніх науково-обґрунтованих підходів до організації навчання, досягнень психолого-педагогічних, соціальних та поведінкових наук, спрямоване на розвиток та вдосконалення професійних компетентностей, що дозволить підтримувати належний або вдосконалювати існуючий рівень професійної діяльності. За даними Гордієнко Ю. В.¹, Попової Л. М.², процес формування професійно-педагогічної компетентності вчителя (в школі), викладача (у вищому навчальному закладі) розглядається як обов'язкова процедура впровадження необхідних і достатніх педагогічних умов відповідної професійної підготовки, при цьому фактор власних зусиль є в зазначеному переліку головним. Оптимізація процесу професійної підготовки майбутніх фахівців полягає у докорінному покращенні самостійної роботи студентів та використанні сучасних інноваційних технологій у навчальному процесі.

¹Гордієнко Ю. В. Формування готовності до професійної діяльності майбутніх фахівців з фізичної терапії. Фізична реабілітація та здоров'язбережувальні технології: реалії і перспективи: збірник наукових матеріалів VI Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції з міжнародною участю, 19 листопада 2020 р. Полтава: Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», 2020. С. 91–93. <https://nupp.edu.ua/uploads/files/0/main/deps/faculty/sport-faculty/kaf-fks/science-work/zbirnik-2020.pdf> 9

² Popova L. M. Strategies for the formation of foreign language competence of the future teacher in the conditions of military conflicts. Освітній процес в умовах війни та у повоєнний період: виклики, правила, перспективи: матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації, 4 березня – 14 квітня 2024 року. – Львів – Торунь: Liha-Pres, 2024. С. 251-255. ISBN 978-966-397-386

1. Виникнення передумов проблеми та формулювання проблеми формування професійної компетентності

Сучасні наукові дослідження безперечно вказують на те, що професійні позиції, психологічні якості, педагогічні уміння можуть бути предметом педагогічного формування та саморозвитку. Процес набуття майбутніми фахівцями (вчителями) професійно-педагогічної компетентності повинен відбуватися на основі базових положень сучасних психологічних та педагогічних ідей, які б слугували «керівництвом до дій» у доборі засобів, форм організації навчання та змісту окремих дисциплін.

Островський О. О.³, Островський О. О.⁴, акцентує увагу на важливості виховувати всебічно розвинену особистість, підготовлену до професійної діяльності і життя у міжкультурному світі, адже більшість навчальних і науково-методичних матеріалів, які використовуються в освітньому процесі закладів вищої освіти відзначаються монокультурною спрямованістю, у той час як сучасне європейське суспільство ставить перед вищою школою завдання виховувати всебічно розвиненого спеціаліста, підготовленого до професійної діяльності і життя у міжкультурному світі.

Проведений нами попередній аналіз літературних джерел дав можливість визначити методику дослідження, провести аналіз отриманих результатів. Сучасний розвиток цивілізації характеризується прискореним прогресом технологій, що, за даними Пилипенко Н.⁵, викликають закономірні зміни в житті людства і стосуються всіх сфер діяльності, зокрема й освітньої, яка водночас стає основою й передумовою розвитку суспільства, об'єднаного спільними цінностями і культурою.

За результатами досліджень Артьомової та співавт. М. Г.⁶, компетентнісний підхід в системі вищої освіти, поняття

³Островський О.О. Формування готовності майбутніх вчителів української мови і літератури до професійної діяльності у міжосвітньому культурному середовищі. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі Галузь знань 01 «Освіта/Педагогіка». Спеціальність 015 «Професійна освіта (за спеціалізаціями)» Мукачівський державний університет. Мукачеве. 2022. С 4-5).

⁴Ostrovski O. Competence Preparation of Future Teachers for Educational Activities in the Intercultural Environment. Continuous Education: Current Discourses. University of Technology, Katowice, 2022. P.140 – 151.

⁵Пилипенко Н. Розвиток ключових компетентностей учнів засобами здоров'яформувальної педагогічної технології. Фізична реабілітація та здоров'язбережувальні технології: реалії і перспективи : збірник матеріалів V Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю, 14 листопада 2019 р. [гол. ред. Л. М. Рибалко]. Полтава: Національний університет імені Юрія Кондратюка, 2019. С. 337-342.

⁶Артьомова М. Г., Бедь В. В. Компетентнісний підхід в системі вищої освіти як пріоритет її модернізації у ВНЗ Український науковий журнал «Освіта регіону» 2011. №5. С. 43-44. [Електронний ресурс]: Режим доступу до ресурсу: <http://www.kau.com.ua>.

«компетентність», «професійна компетентність», «педагогічна компетентність» у психолого-педагогічній літературі, визначаються як пріоритетні у модернізації вищого навчального закладу. Формування та удосконалення фахових компетентностей має бути організоване з урахуванням новітніх науково-обґрунтованих підходів до організації навчання, досягнень психолого-педагогічних, соціальних та поведінкових наук, спрямоване на розвиток та вдосконалення професійних компетентностей, що дозволить підтримувати належний або вдосконалювати існуючий рівень професійної діяльності.

Дужик Н. С.⁷, зазначає, що, незалежно від спеціалізації (наприклад, вчитель, викладач іноземних мов та зарубіжної літератури, лікар, фізичний терапевт, тренер тощо) науково-педагогічні та педагогічні працівники закладів вищої, фахової передвищої освіти, згідно з основними напрямками модернізації системи освіти та науки, запитів сучасного суспільства, установ та закладів освіти, мають забезпечувати високий рівень якості освіти майбутнім спеціалістам (а сьогодні це студенти) при вивченні іноземної мови, з урахуванням їхніх індивідуальних освітніх потреб (в тому числі і професійних знань).

На сьогоднішній день існують великі потреби суспільства у творчо працюючих викладачах, здатних до професійної діяльності в поліетнічних регіонах, оскільки встановлено недостатній рівень готовності вчителів до здійснення цієї діяльності. Значна затребуваність професійної освіти у формуванні готовності викладачів (вчителів) різних спеціальностей до роботи в закладах освіти з поліетнічним складом пов'язана з недостатньою розробленістю теоретико-методологічних і методичних основ освітнього процесу, особливо в регіонах з великим відсотком проживання національних меншин. Професійна компетентність закладу вищої освіти в контексті сучасних суспільних викликів має впроваджуватись як регульована ціннісна система педагогічної діяльності і бути спрямованою на мотивація здобувачів вищої освіти щодо навчальної діяльності.

За даними Копчук-Кашецької М. С.⁸, Васюк О. та ін.⁹, це ключова умова для успішного здійснення навчального процесу, оскільки відсутність позитивного ставлення або байдужість до навчання може

⁷ Дужик Н. С. Сучасні тенденції в екологічній освіті та формування іншомовної компетенції Педагогічна інноватика: сучасність та перспективи. Видавничий дім «Гельветика», 2024. № 4. С. 79-85.

⁸ Копчук-Кашецька М. С. Мотивація до навчання здобувачів вищої освіти в умовах війни Освітній процес в умовах війни та у повоєнний період: виклики, правила, перспективи: матеріали всеукраїнського науковопедагогічного підвищення кваліфікації, 4 березня – 14 квітня 2024 року. – Львів – Торунь : Liha-Pres, 2024. С. . 168-173. ISBN 978-966-397-386-9.

⁹ Мотивація навчальної діяльності студентів: монографія / О. Васюк та ін. Київ: Компринт, 2018. 188 с.

привести до низької успішності або невдач у навчанні. Поняття «навчальна мотивація» авторка представляє як внутрішній стан або процес, який стимулює здобувачів (майбутніх спеціалістів) до активної навчальної діяльності, пошуку знань, розвитку вмінь і навичок для подальшої професійної діяльності.

Формування професійної компетенції неможливе без осмислення індивідом ситуації, вибору і оцінки різних моделей поведінки, передбачення її результатів і формування на цій основі системи мотивів, яка визначає поведінку студента як соціального суб'єкта. Ці мотиви стимулюють їх працювати наполегливо, розв'язувати складні завдання, самостійно вивчати матеріал, а також долати труднощі з метою досягнення високих результатів. Це вже не стільки бажання досягти успіху в навчанні, інтересу до предметів або завдань, включених у робочу програму навчального закладу, але і усвідомлення важливості навчання для майбутнього, а також внутрішній стимул до набуття знань, умінь та навичок, саморозвитку і самореалізації через освітній процес. Науковці акцентують, що формування професійної компетенції неможливе без: створення позитивної атмосфери в навчальному закладі (комфортні умови сприяють мотивації до навчання); залучення здобувачів вищої освіти до активних форм навчання, таких як дискусії, практичні вправи, тощо; врахування можливої зміни потреб та інтересів студентів протягом навчання

(наприклад, додаткові заняття з іноземної мови при уточненні майбутньої професійної спеціалізації), наполегливої праці, розв'язування складних завдань, самостійного вивчення матеріалу, тощо.

За даними Островського О. О.¹⁰, Павлик О. Б.¹¹, Герхард В. та співавт. (Gerhard V. et al.)¹² процес формування професійно-педагогічної компетентності вчителя (в школі), викладача (у вищому навчальному закладі) розглядається як обов'язкова процедура впровадження необхідних і достатніх педагогічних умов відповідної професійної підготовки, при цьому фактор власних зусиль, зокрема білінгвізм як професійне вивчення іноземної мови, є в зазначеному переліку головним. Білінгвальне навчання (викладання навчальних

¹⁰Островський О. О. Білінгвізм в умовах полікультурного середовища Закарпаття. Матеріали Міжнародна науково-практична конференція «Сучасні тенденції розвитку науки і освіти в умовах поглиблення євроінтеграційних процесів». Мукачеве, 2020. С. 175-177.

¹¹Павлик О. Б. Застосування білінгвального підходу в освітньому процесі Актуальні питання лінгвістики та методики викладання іноземних мов: зб. матеріалів VIII міжнар. наук.-практ. конф., присвяченої пам'яті доктора педагогічних наук, професора В.Л. Скалкина (12 квітня 2022 року). Одеса : ОНУ імені І.І. Мечникова, 2022. С.246-248. ISBN: 978-617-7768-33-2

¹²Gerhard Bach, Susanne Niemeier (Hrsgs.) Bilingualer Unterricht: Grundlagen, Methoden, Perspektiven / Peter Lang, Internationaler Verlag der Wissenschaften, Band 5. 2017. 325

дисциплін чи освітніх програм із застосуванням як рідної, так і іноземної мови) є дуже популярним і більшість провідних вищих навчальних закладів мають уже цілий ряд фахових дисциплін, які (подекуди частково) викладаються іноземною мовою, насамперед англійською. За кордоном такий підхід широко застосовується і сприяє підготовці висококваліфікованих фахівців і науковців, які здатні безперешкодно спілкуватись із своїми іноземними колегами, про що свідчить і наявність спеціального англomовного контенту CLIL (англ. Content and Language Integrated Learning). Цей контент свідчить про інтеграцію та взаємопроникнення між мовною і фаховою підготовкою. Оптимізація процесу професійної підготовки майбутніх фахівців – це докорінне покращення самостійної роботи студентів та використанні сучасних інноваційних технологій у навчальному процесі. Студент має усвідомлювати мотиви своєї поведінки, можливості самовиховання збільшувати. Сучасні наукові дослідження безперечно вказують на те, що професійні позиції, психологічні якості, педагогічні уміння можуть бути предметом педагогічного формування та саморозвитку.

Науковці спираються частково і на більш ранні роботи щодо формування професійно-педагогічної компетентності. Так, Дубасенюк О. А.,¹³ Волотівська І. І.¹⁴, Подковирофф Н. Т.¹⁵, зазначають, що здобуття якісної вищої освіти має відбуватися поетапно, шляхом «накопичення» особистісних перетворень; орієнтації процесу формування професійно-педагогічної компетентності на норми та цінності у сучасних умовах; побудови професійної підготовки на всіх етапах навчання у ВНЗ в контексті майбутньої професійної діяльності за умови поступової деталізації, підготовки майбутніх педагогів із знаннями іноземної мови на засадах інтеркультурного підходу.

Мета дослідження: здійснити аналіз рівня іншомовної професійної компетентності студентів нелінгвістичних спеціальностей у процесі вивчення англійської мови за професійним спрямуванням. Завдання дослідження: дослідити іншомовну професійну компетентність студентів нелінгвістичних спеціальностей у процесі вивчення англійської мови за професійним спрямуванням; проаналізувати професійну компетентність студентів нелінгвістичних спеціальностей за професійним спрямуванням.

¹³ Професійна педагогічна освіта: компетентнісний підхід: монографія / за ред. О. А. Дубасенюк. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2011. 412 с.

¹⁴ Волотівська І. І. Запровадження компетентнісного підходу у фаховій підготовці вчителя іноземної мови в Україні. Теоретичні та практичні аспекти розвитку педагогічної освіти в Україні: Матеріали науково-практичної конференції (м. Київ, 6 – 7 вересня 2019 року). Херсон: Видавництво "Молодий вчений". 2019. С. 6 – 8.

¹⁵ Подковирофф Н. Концептуально-технологічна модель організації професійної підготовки майбутніх учителів іноземної мови на засадах інтеркультурного підходу. Інноваційна педагогіка. 2019. Вип 69. С. 78–84.

2. Аналіз існуючих методів вирішення проблеми та формулювання завдання для оволодіння компетентностями у процесі самостійної діяльності

Високий рівень професійної майстерності та творчого підходу як потреба професійного саморозвитку і самовдосконалення досягається, коли виникає і реалізується позитивне мотиваційно-ціннісне ставлення до себе, як суб'єкта професійної діяльності. У процесі цілеспрямованої й систематичної самостійної діяльності студенти набувають досвід самостійно працювати.

За даними Котляренко С. В.¹⁶, розвиток самостійності – це своєрідний перехід від діяльності під керівництвом викладача до такого виду діяльності, коли студент сам керує своїми діями, це сприяє формуванню творчого мислення молоді, розвитку її інтелекту (це і підготовка до лекцій, до семінарських та лабораторних занять вміня самостійно працювати з науковими джерелами тощо).

В роботі Гуріної А. П.¹⁷ акцентується увага на важливості умов організації самостійної роботи учнів на уроках англійської мови. Акцент у навчанні зроблено на розвитку умінь спілкування, особистісного зростання та використання інноваційних, інтерактивних методів. Наразі великі зусилля приділяються розвитку ключових умінь, таких як навички ведення дебатів, переговорів та діалогу, критичного мислення, вміня розв'язувати проблеми. Ці діалоги спрямовані на сприяння розумінню толерантності, взаєморозуміння та побудові конструктивного діалогу.

В процесі залучення студентів (учнів) до активного та інтерактивного навчання викладачі повинні стимулювати їх допитливість та інтерес до теми. Це може бути досягнуто за допомогою цікавих завдань. Авторка рекомендує дотримуватись правил: оптимальна тривалість заняття; сприятлива навчальна атмосфера; зворотній зв'язок (після завершення самостійної роботи, що допомагає учням зрозуміти свої помилки та шляхи покращення результатів); використання стимулюючого матеріалу, різноманітних текстів, відеоматеріалів.

¹⁶ Котляренко С. В. Самостійна робота в підготовці студентів. Сучасні виклики і актуальні проблеми науки, освіти та виробництва: міжгалузеві диспути [зб. наук. пр.]: матеріали X міжнародної науковопрактичної інтернет-конференції (м. Київ, 13 листопада 2020 р.). Київ, 2020. С. 399–403.

¹⁷ Гуріна А. П. Умови організації самостійної роботи учнів на уроках англійської мови в умовах НУШ. Відкрита наука України: візійний дискурс в умовах воєнного стану: матеріали II Міжнародної міждисциплінарної науково-практичної конференції (27-29 вересня 2023 р.) / Укладачі: О.П. Адамчо, Т.І. Гряділь. Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2023. С. 315–316.

Самостійна робота студента в умовах університетської освіти розглядається науковцем Стеблюк С. В.¹⁸ як форма організації освітнього процесу, що передбачає взаємопов'язану діяльність здобувача вищої освіти й науково-педагогічного працівника для реалізації мети в рамках виконання Освітньо-професійної програми підготовки майбутнього фахівця. Організація самостійної роботи студента – це сукупність організаційних (тема, обсяг годин), дидактичних (методів, прийомів, засобів навчання) складових з метою оволодіння компетентностями у процесі самостійної діяльності здобувача вищої освіти. У результаті такої роботи формується самостійність як сукупність пізнавальних знань, умінь, що сприятимуть розвитку особистості в умовах трансформаційних (наукових, технічних) процесів у глобальному просторі впродовж усієї професійної діяльності. Авторка акцентує, що для професіоналізації змісту знань, досягнення належного освітнього ступеня, спеціальності високого гатунку – студентам необхідно сформувати внутрішні механізми до саморозвитку, самокорекції, для оволодіння конструктивними й прогностичними вміннями.

В останні роки відмічено ряд наукових досліджень з питання важливості впровадження самоменеджменту як складової професійної компетенції, як для викладача вищої школи, так і студентської молоді (як запорука здобуття якісної вищої освіти)». За даними Василик С. К. та співавт.¹⁹, сучасний самоменеджмент (ще його називають "самоконтроль" або "саморегуляція") – це щоденне послідовне і цілеспрямоване використання ефективних методів,

прийомів, технологій самостійного управління людиною процесом власної життєдіяльності, спрямованої на досягнення успіху в професійному та особистому житті. Основна мета: ефективно організовувати свою працю; найкоротшим шляхом досягати професійних і життєвих цілей; уникати

стресових ситуацій, підвищувати і зберігати високу працездатність; досягати найкращих результатів як у праці, так і в особистому житті; отримувати задоволення від виконуваної роботи; максимально використовувати власні можливості; свідомо керувати своїм життям (тобто самовизначатися). Переваги: виконання роботи (навчання) з меншими витратами; покращення результатів праці (навчання); покращення організації праці (навчання); зменшення поспіху і стресу; збільшення задоволення від роботи (або навчання); посилення мотивації праці (навчання); зростання кваліфікації; зменшення

¹⁸ Стеблюк С. В. Педагогічні умови організації самостійної роботи студентів в умовах університетської освіти. Педагогічна інноватика: сучасність та перспективи. Видавничий дім «Гельветика», 2024. № 4. С. 51-55. DOI 10.32782/ped-uzhnu/2024-4-8

¹⁹ Самоменеджмент [Електронний ресурс]: навчальний посібник / С. К. Василик, О. В. Майстренко, К. Р. Немашкало та ін. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2020. С 8-10. ISBN 978-966-676-816-5

завантаженості роботою (навчання); зменшення помилок; досягнення професійних і особистих цілей найкоротшим шляхом. Автори акцентують на необхідності впровадження самоменеджменту – як сукупності загальних підходів. Це ефективна система прийомів із методами пізнання, самооцінки, самореалізації та саморозвитку з метою досягнення життєвих цілей і завдань, для забезпечення компетентного (професійного) управління своєю кар'єрою. Перехід на компетентісно-орієнтовану освіту є закономірним етапом модернізації системи професійної освіти, що дозволяє вирішити протиріччя між вимогами до його якості, що пред'являються державою, суспільством, роботодавцем, а також ринками, що формуються праці, і його актуальними освітніми результатами. Категорія «професійна компетентність» визначається головним чином рівнем професійної освіти, досвідом і індивідуальними здібностями людини, його вмотивованим прагненням до безперервної самоосвіти та самовдосконалення, творчим і відповідальним ставленням до справи. Більшість дослідників використовують поняття «професійна компетентність».

Важливе значення в наукових джерелах приділяється грамотному використанню мовного компонента, особливо при викладанні базових предметів, дисциплін на іноземній мові. Різнобічно спрямоване та фективне спілкування неможливе без вивчення іноземної мови, формування та вдосконалення комунікативної компетентності. Під комунікативною компетентністю розуміють здатність встановлювати і підтримувати необхідні контакти з іншими людьми, певну сукупність знань, умінь і навичок, що забезпечують ефективне спілкування. Вона передбачає уміння змінювати глибину і коло спілкування, розуміти і бути зрозумілим для партнера по спілкуванню (педагога, студента).

Науковці Химинець ²⁰, Аленіна І. С., Бабай Л. В. ²¹ деталізують комунікативну компетентність як педагогічну категорію, її сутність і структуру, адже найбільш значущою концептуальною основою оновлення змісту вищої освіти і, більше того, його стратегією з позицій сьогодення є компетентнісний підхід, зміна базових (ключових) установок на взаємодію викладачів і студентів.

За даними Лахтадир О., Чорній І., Євдокимової Л. ²², це і формування вміння використовувати отримані знання в різних

²⁰ Химинець В. Компетентнісний підхід до професійного розвитку вчителя [Електронний ресурс] Закарпатський інститут післядипломної освіти. Режим доступу до ресурсу: <http://zaknppo.org.ua>.

²¹ Аленіна І. С., Бабай Л. В. Комунікативна компетентність як педагогічна категорія, її сутність і структура. The 5 th International scientific and practical conference. Priority directions of science and technology developmentI (January 24-26, 2021) SPC–Sciconf.com.ua., Kyiv, Ukraine. 2021. С. 620–625.

²² Лахтадир О., Чорній І., Євдокимова Л. Комунікативна компетентність особистості. Фізичне виховання, спорт та здоров'я людини: досвід, проблеми, перспективи (у циклі

життєвих ситуаціях, і знання та способи практичного уміння, завдяки яким успішно реалізує себе в різних галузях своєї діяльності (особливо знання іноземної мови).

Знання іноземної мови – це уміння усвідомлювати і долати комунікативні бар'єри, що можуть виникати, наприклад, при відсутності розуміння ситуації спілкування, а це може викликати розходженнями між партнерами (соціальними, політичними, релігійними, фаховими), різну інтерпретацію тих самих понять, що обумовлюють різноманітне світовідчуття, світогляд, світо сприймання.

Бар'єри в комунікації, як зазначає Черезова І. О.²³, можуть носити також психологічний характер, відображаючи індивідуальні психологічні особливості тих, хто спілкується, їхні сформовані відношення: від дружби

до ворожості по відношенню один до одного. Авторка відмічає важливість впровадження вербальної і невербальної комунікації при передачі будь-якої інформації (різноманітні знакові системи).

Харченко Т. І.,²⁴ досліджуючи ефективність та перспективи впровадження фізичної реабілітації та здоров'язбережувальних технологій, підтвердив окремі переваги самоменеджменту при формуванні комунікативної компетенції фахівців з фізичної терапії, ерготерапії, а вивчаючи розвиток педагогічної майстерності майбутнього педагога в умовах освітніх трансформацій, вказує на особливості сучасних тенденцій у розвитку самоосвітньої діяльності студентів у закладі вищої освіти.

Інформальна освіта, як різновид неформальної освіти, є обов'язковою складовою безперервного професійного розвитку і полягає у постійному підвищенні професійної компетентності та неперервному вдосконаленні професійних знань та вмінь. Безперервний професійний розвиток при вивченні та застосуванні іноземних мов має включати в себе формальну, неформальну та інформальну освіту. В окремих нормативних документах, Постанові

Анохінських читань): матеріали IX Всеукраїнської науково-практичної онлайнконференції. 10 грудня, 2021 р., Київ / Київ. Ун-т імені Бориса Грінченка; за заг. ред. О. В. Ярмолюк. – К.: Київ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2021. С. 93–96.

²³ Черезова І. О. Комунікативна компетентність як інтегральна якість особистості. Науковий Вісник Херсонського державного університету. Серія Психологічні науки. 2014. Випуск 1., Том 1. С. 103-107. Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvkh_p_2014_1\(1\)_20](http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvkh_p_2014_1(1)_20).

²⁴ Харченко Т. І. Сучасні тенденції розвитку самоосвітньої діяльності студентів у закладі вищої освіти. Розвиток педагогічної майстерності майбутнього педагога в умовах освітніх трансформацій: матеріали IV Всеукраїнської науковопрактичної конференції (5 квітня 2024 р.) / Глухівський НПУ ім. О. Довженка. Глухів, 2024. С. 275–277.

Кабінету Міністрів України²⁵, зазначається, що серед основних форм інформальної освіти (самоосвіта) найбільш суттєвими для студентської молоді є: оволодіння практичними навичками в процесі навчання, на практичних та лабораторних заняттях, протягом проходження клінічної практики в закладах охорони здоров'я, участь у фахових семінарах, науково-практичних (в тому числі студентських) конференціях. Інформальна освіта (самоосвіта) – це самоорганізоване здобуття фахівцями професійних компетентностей під час повсякденної навчальної діяльності. Неформальна освіта – це освіта «впродовж життя»; не передбачає обов'язкової безперервної структурованої послідовності у здобутті освіти; може бути короткотерміною, невеликою або великої інтенсивності (наприклад, короткотермінові курси, семінари, практичні або лабораторні заняття); забезпечує збільшення, розширення, закріплення, систематизацію вже набутих знань, умінь, інших компетентностей. Неформальна освіта ґрунтується на трьох засадах: «вчитися в дії» – отримувати знання під час практичних завдань; «вчитися взаємодіяти» – часто вона передбачає роботу в групах або командах; «вчитися вчитися» – аналізувати власний досвід і з нього формувати нові знання.

Формування та удосконалення фахових компетентностей у процесі підготовки майбутнього спеціаліста неможливе без вивчення іноземної мови в закладах вищої освіти, особливо при модернізації освіти в цифровому вимірі загалом.

За результатами досліджень Генсерук Г. С.²⁶, відповідна цифрова педагогіка для кожного навчального, наукового зв'язку – це фактори, які сприяють покращенню навчання, включають розуміння базових навичок кожного студента, зв'язки з попередніми знаннями, мотивацію, культурну чутливість і компетентність, а також індивідуальний дизайн занять. Беручи до уваги відповідну цифрову педагогіку, яка ґрунтується на даних про навчання та мотивацію, відповідно до даних Генсерук Г. С.²⁷, Морзе Н., Буйницької О.²⁸, цифрове навчання може принести величезні переваги студентам.

²⁵ Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про систему безперервного професійного розвитку фахівців у сфері охорони здоров'я» від 28 березня 2018 р. № 302.

²⁶ Генсерук Г. С. Навчання в епоху цифрової трансформації вищої освіти. Ціннісні орієнтири в сучасному світі: теоретичний аналіз та практичний досвід: збірник тез V Міжнародної науково-практичної конференції, 11-12 травня 2023 року, м. Тернопіль. ТНПУ ім. В. Гнатюка. Ред. кол.: Морська Н. Л., Литвин Л. М., Поперечна Г. А. Тернопіль: ФОП Осадца Ю. В. 2023. С 404-407.

²⁷ Henseruk H. Digital transformation of the educational environment of the university / H. Henseruk, B. Buyak, V. Kravets [et al.]. E-learning: Innovative Educational Technologies, Tools and Methods for E-learning: Monograph. Katowice: STUDIO NOA, 2020. Vol. 12. P. 325–335.

²⁸ Модернізація освіти в цифровому вимірі. Монографія / за наук. ред. Н. Морзе, О. Буйницької. Київ. 2021. 300 с.

Оволодіння навіть основами інформаційно-комунікаційних технологій неможливе без використання іноземної мови та комп'ютерів. Формування та удосконалення фахових компетентностей у процесі підготовки майбутнього спеціаліста неможливе без вивчення іноземної мови в закладах вищої освіти, особливо при модернізації освіти в цифровому вимірі загалом. Цифрова компетентність педагогічного працівника – це складне динамічне утворення особистості, яке є його багаторівневою професійно-особистісною характеристикою у сфері цифрових технологій і досвіду їхнього використання.

У Рекомендаціях Європейського Парламенту та Ради Європи²⁹ щодо формування ключових компетентностей для навчання впродовж життя визначено, що основу цифрової компетентності становлять базові навички з використання засобів інформаційно-комунікаційних технологій: використання комп'ютерів для пошуку інформації, її аналіз, збереження, продукування, презентація та обмін нею, а також для спілкування в соціальних мережах в Інтернеті. Концептуальною еталонною моделлю цифрової компетентності педагога є DigCompEdu³⁰, яка розроблена дослідницьким центром Європейської Комісії. Вона орієнтована на фахівців усіх рівнів освіти, починаючи з дитинства до вищої освіти та освіти дорослих, включаючи загальноосвітню і професійну підготовку, неформальне навчання.

У моделі визначено сфери цифрової компетентності педагога та її складові, серед яких: – професійне залучення (використання засобів цифрових технологій для спілкування, співпраці та професійного розвитку); – цифрові ресурси (пошук, створення і поширення цифрових ресурсів); – навчання та викладання (управління та організація використання засобів цифрових технологій у навчанні); – оцінювання (використання засобів цифрових технологій і стратегій для вдосконалення цифрового оцінювання); – розширення можливостей тих, хто навчається (упровадження цифрових технологій для вдосконалення інклюзивної, індивідуальної освіти та активного залучення учнів і студентів); – сприяння цифровій компетентності молоді, що навчається (забезпечення можливостей креативного та відповідального використання цифрових технологій для роботи з інформацією, комунікації, створення контенту і розв'язування проблем).

Все важливішою для розвитку інновацій, становлення і участі особистості в цифровому суспільстві та економіці стає її цифрова компетентність, що обумовлює неминучість трансформації освітнього

²⁹ Про основні компетенції для навчання протягом усього життя: Рекомендація 2006/962/ЄС Європейського Парламенту та Ради (ЄС) від 18 грудня 2006 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_975.

³⁰ DigComp 2.0 : The Digital Competence Framework for Citizens. Update Phase 1: The Conceptual Reference Model / R. Vuorikari, Y. Punie, S. Carretero, L. Van den Brande. – Luxembourg: Publication Office of the European Union, 2016. doi:10.2791/11517

процесу закладів освіти з урахуванням реалій інформаційного суспільства.

За даними Редекер С. (Redecker C.)³¹, Овчарук О. В.³², Тимченко О. В.³³, саме цифрова компетентність дозволяє особистості бути успішною в сучасному інформаційному просторі, керувати інформацією, оперативно приймати рішення, формувати важливі життєві компетенції. Відповідно до певної моделі сформована цифрова компетентність дозволяє викладачу не лише використовувати засоби цифрових технологій для професійної взаємодії з колегами, учнями, їхніми батьками, власного професійного розвитку, забезпечення стратегій навчання, орієнтованих на молодь, їх оцінювання, підвищення ефективності зворотного зв'язку у процесі формування інформаційно-цифрової компетентності.

Професійно компетентнісна педагогічна взаємодія у дистанційному форматі передбачає використовувати комунікативний простір як сформовану ситуацію багаторівневих контактів викладачів та студентів, в якій є місце, час та взаємне бажання для спілкування, спрямовані на досягнення цілей процесу навчання. В умовах дистанційного навчання взаємодія між учасниками відбувається «в межах штучно створеного комунікативного простору. Узгодженість у спілкуванні, суб'єктні відносини передбачають існування індивідуально рівноправних стосунків між викладачем та здобувачем освіти.

Це також адекватне залучення до цього процесу особистісного досвіду (почуттів, переживань, емоцій, відповідних їм дій і вчинків) суб'єктів комунікації і спираються на застосування системи форм співробітництва.

За результатами досліджень Ярошук Н.³⁴, Смаль О. В.³⁵, Ашанін В. С.³⁶ при цьому варто дотримуватись принципів педагогічної взаємодії, як-от:

³¹ Redecker C. European Framework for the Digital Competence of Educators: DigCompEdu / C. Redecker. – Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2017. doi: 10.2760/159770 ISBN 978-92-79-73718-3 (print), 978-92-79-73494-6 (pdf)

³² Овчарук О. В. Рамка цифрової компетентності для громадян : європейська стратегія визначення рівня компетентності в галузі цифрових технологій / О. В. Овчарук // Вісник Національної академії педагогічних наук України. – 2018. – № 1 (98). – С. 31-38.

³³ Тимченко О. В. Формування інформаційно-цифрової компетентності майбутніх фахівців освіти / О. В. Тимченко // Народна освіта : електронне наукове фахове видання. – 2019. – Вип. № 1 (37). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=5548

³⁴ Ярошук Н. Ефективність педагогічної взаємодії в умовах дистанційного навчання. Вісник Львівського університету. Серія: Психологічні науки. 2021. Випуск 9. С. 277–283.

³⁵ Смаль О.В. Викладання іноземної мови online: особливості навчання Актуальні питання лінгвістики та методики викладання іноземних мов: зб. матеріалів VIII міжнар.

– оптимальне співвідношення індивідуального, особистісного і професійного розвитку; вплив педагога на поведінку, мотиви, інтереси, цілі, цінності студента (учня) з очікуваними і реальними відповідними реакціями на них); особистісний підхід, який орієнтує викладача на психологічну структуру особистості;

– самоорганізація, що відображає специфіку управління процесом формування творчої особистості й реалізації її творчого потенціалу;

– співробітництво, що спрямоване на утвердження взаєморозуміння, довіри і взаємної вимогливості педагога й учня, студента, слухача;

– створення сприятливого середовища тощо.

Під час онлайн-спілкування (особливо при використанні іноземної мови) головне для педагога – знайти адекватні технології впливу на емоційний стан здобувача, зробити процес навчання комфортним, взаємно зрозумілим, результативним.

3. Результати дослідження рівня іншомовної професійної компетентності студентів нелінгвістичних спеціальностей у процесі вивчення англійської мови за професійним спрямуванням

Характеризуючи окремі професійні компетенції студентів першого курсу, було встановлено, що частина опитаних (70%) не зовсім усвідомлює важливість предметної компетентності як комплексу загально теоретичної підготовки та виробничої практики у майбутній професійній діяльності. В той же час 30% студентів (ті, що поступили на навчання з бажанням продовжити сімейні традиції у професійної діяльності) підтвердили високий рівень досліджуваного показника. За показником комунікативної компетентності (професійно орієнтованої) як уміння формування навичок майбутнього спеціаліста реалізовуватись у спілкуванні, налагоджувати ділові контакти, вивчати іноземні джерела, аналізувати сучасні наукові досягнення, вдосконалювати навички та представляти ідеї професійній спільноті, студенти першого курсу нелінгвістичних спеціальностей тільки у 47% випадках підтвердили, що уміле поєднання професійних та мовних знань та навичок допоможе їм використовувати іноземну мову у професійній діяльності на рівні міжнародних стандартів. Серед студентів четвертого курсу цей показник склав 89% (комунікативна

наук.-практ. конф., присвяченої пам'яті доктора педагогічних наук, професора В.Л. Скалкина (12 квітня 2022 року). Одеса: ОНУ імені І.І. Мечникова, 2022. С. 256-259. ISBN: 978-617-7768-33-2

³⁶ Ашанін В. С. Організація дистанційного формату навчання в закладах вищої освіти з використанням інформаційних технологій. Освітній процес в умовах війни та у повоєнний період: виклики, правила, перспективи: матеріали всеукраїнського науковопедагогічного підвищення кваліфікації, 4 березня – 14 квітня 2024 року. – Львів – Торунь: Liha-Pres, 2024. С. 34-37. ISBN 978-966-397-386

компетентність розвиває такі професійні якості, як самостійність, самоконтроль, відповідальність, творче мислення). Отримані нами результати серед студентів першого курсу: низький рівень можливостей працювати з різними освітніми та науковими джерелами, довідниками, професійною інформацією (22%). Результати наших досліджень підтвержують і дослідження науковців Усик Л., Чорна В., Петухова О.³⁷. Студенти молодших курсів, 31% опитаних, не в повній мірі здатні вести ділове листування, ефективно працювати з комп'ютером, знаходити інформацію в мережі інтернет, бібліотеках закордонних університетів, базах даних наукових праць, робити презентації, отримувати нові знання завдяки знанню іноземної мови. Одержання перерахованих умінь та навиків серед студентів четвертого курсу склали відповідно 95% та 93% опитаних.

Аналіз проблеми визначення етапів формування іншомовної лексичної компетентності (важлива складова комунікативної компетентності) виявив низький рівень знань про лексику, лексичні навички, вторинні (мовленнєві) навички (читання, письмо, слухання, говоріння) протягом першого року навчання (21 % опитаних). Опитування студентів четвертого курсу підтвердило підвищення рівня як вторинних мовленнєвих навичок (89 %), так і здатності до монологічного, діалогічного мовлення, здатність обмінюватися професійною інформацією, представляти свої ідеї, відстоювати власну думку, розуміти на слух суть висловлювань, швидше адаптуватися до сприйняття реальної ситуації. У процесі діалогу розвиваються комунікативні навички, уміння колективно вирішувати проблеми і, що найголовніше, удосконалюється мова та мовлення (засвоюється також досвід та знання інших учасників).

Науковці Бондар Г., Павлюк В.³⁸, у потребі формування професійної компетентності приділяють увагу значенню показників соціальної компетенції. За результатами опитування, студенти першого курсу в недостатній мірі володіють знаннями, вміннями та навичками, щоб мати зв'язок із життям суспільства, бути здатним до співпраці, вміти вирішувати різні життєві проблеми у соціальних умовах (загалом 37%). Не цілком усвідомлюють значення якісної фахової освіти для уміння взаємодіяти (спілкуватися на одному професійному рівні) з іншими фахівцями (у майбутній діяльності): фізичним терапевтом, лікарем, психологом, соціальним педагогом тощо (79%). Серед студентів четвертого курсу зазначені показники склали відповідно 89% та 95%.

³⁷ Усик Л., Чорна В., Петухова О. Формування професійної компетенції студентів у процесі вивчення англійської мови за професійним спрямуванням Український Педагогічний журнал. 2021. №3. С. 51–56. <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2021-3-51-57>

³⁸ Бондар Г., Павлюк В. Основи професійної компетентності вчителя іноземної мови. Актуальні питання гуманітарних наук. Педагогіка. 2022. Вип 48. том 1. С. 220-222.

Дослідження окремих показників комунікативної та лінгвістичної компетенцій в рамках знання іноземної мови (англійська, угорська, словацька, чеська, польська тощо), зв'язку з мисленням, культурою народу, співвідношення лінгвістичних та екстралінгвістичних факторів у розвитку та функціонуванні мови); лінгвокраїнознавчої компетенції (знання про культуру країни, її історію та сучасні проблеми розвитку, а також про життя, побут, ігри, популярні книги, пісні, фільми тощо) дало можливість підтвердити недостатність рівня знань студентів і першого, і четвертого курсів, відповідно 37% та 69%.

Важливість реалізації ключових та базових компетентностей у галузі навчального предмета, конкретної галузі професійної діяльності, а саме комунікативної компетенції (професійно орієнтоване володіння іноземною мовою); лінгвістичної компетенції (що передбачає володіння знаннями основних теоретичних положень про мову як суспільне явище) підтверджено в роботі науковців Сологор І. М., Костенко В. Г.³⁹, Кухта І. В.⁴⁰.

ВИСНОВКИ

Модернізація сучасної освіти вищого навчального закладу передбачає, перш за все, упровадження в систему освіти підходу професійної компетентності, який забезпечить студентів теоретичними знаннями,

практичними навичками, особистим та професійним розвитком. Враховуючи високі вимоги до випускників немовних спеціальностей з точки зору професійних та практичних знань іноземних мов, актуальними стають питання розробки організаційно-педагогічних механізмів навчання студентів іноземних мов для подальшого його використання з професійною метою, адже система навчання повинна бути спрямована на задоволення практичних потреб.

Навчальні технології мають здійснюватися шляхом залучення до навчального процесу нових технологій, вимагають творчої активності як з боку викладача, так і з боку студента, адже сучасний фахівець – це продукт самотворення, суб'єктивного бажання особистості вчитися, самостійного набуття знань, свідомої орієнтації до само контролю, саморозвитку, активності у всіх сферах життєдіяльності.

АНОТАЦІЯ

У роботі розглянуто окремі аспекти проблеми викладання іноземної мови при формуванні та удосконаленні фахових

³⁹ Сологор І.М., Костенко В.Г. Складові професійної компетентності викладача іноземної мови у немовному вищому навчальному закладі. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*. III (34). Issue 69, 2015. С. 67–69 (С. 69).

⁴⁰ Кухта І. В. Іншомовна компетентність у контексті формування комунікативної культури студентів у процесі вивчення іноземної мови. *Гуманізм та освіта*. 2018. URL: <http://conf.vntu.edu.ua/humed/2008/txt/ Kuchta.php> (дата звернення 20.12.2021).

компетентностей у закладі вищої освіти нелінгвістичних спеціальностей. Проведено опитування 70 студентів першого курсу та 49 студентів четвертого курсу за окремими показниками загальної професійної компетенції. Встановлено, що розвиток англomовної компетентності є необхідною умовою у підготовці конкурентно спроможного спеціаліста. У сучасному суспільстві фахівці, що володіють

іншомовними здібностями та навичками, є більш маневреними і успішними у теперішніх умовах життєдіяльності. Такі фахівці ефективно здійснюють професійну діяльність, користуються великим попитом серед світової спільноти. Проте питання іншомовної компетентності під час професійної підготовки майбутніх спеціалістами нелінгвістичних спеціальностей все ще не вивчено на достатньому рівні, потребує продовження та уточнення.

Література

1. Гордієнко Ю. В. Формування готовності до професійної діяльності майбутніх фахівців з фізичної терапії. Фізична реабілітація та здоров'язбережувальні технології: реалії і перспективи: збірник наукових матеріалів VI Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції з міжнародною участю, 19 листопада 2020 р. Полтава: Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», 2020. С. 91–93. <https://nupp.edu.ua/uploads/files/0/main/deps/faculty/sport-faculty/kaf-fks/science-work/zbirnik-2020.pdf>

2. Popova L. M. Strategies for the formation of foreign language competence of the future teacher in the conditions of military conflicts. Освітній процес в умовах війни та у повоєнний період: виклики, правила, перспективи: матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації, 4 березня–14 квітня 2024 року. Львів – Торунь: Liha-Pres, 2024. С. 251–255. ISBN 978-966-397-386-9

3. Островський О. О. Формування готовності майбутніх вчителів української мови і літератури до професійної діяльності у міжосвітньому культурному середовищі. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі Галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка». Спеціальність 015 «Професійна освіта (за спеціалізаціями)» Мукачівський державний університет. Мукачєво. 2022. С. 4–5.

4. Ostrovski O. Competence Preparation of Future Teachers for Educational Activities in the Intercultural Environment. Continuous Education: Current Discourses. University of Technology, Katowice, 2022. P.140–151.

5. Пилипенко Н. Розвиток ключових компетентностей учнів засобами здоров'яформувальної педагогічної технології. Фізична реабілітація та здоров'язбережувальні технології: реалії і перспективи : збірник матеріалів V Всеукраїнської науково-практичної конференції з

міжнародною участю, 14 листопада 2019 р. [гол. ред. Л. М. Рибалко]. Полтава: Національний університет імені Юрія Кондратюка, 2019. С. 337–342.

6. Артџома М. Г., Беџ В. В. Компетентнісний підхід в системі вищої овіти як пріоритет її модернізації у ВНЗ. Український науковий журнал «Освіта регіону» 2011. №5. С. 43–44. [Електронний ресурс]: Режим доступу до ресурсу: <http://www.kau.com.ua>.

7. Дужик Н. С. Сучасні тенденції в екологічній освіті та формування іншомовної компетенції. Педагогічна інноватика: сучасність та перспективи. Видавничий дім «Гельветика», 2024. № 4. С. 79–85.

8. Копчук-Кашецька М. С. Мотивація до навчання здобувачів вищої освіти в умовах війни. Освітній процес в умовах війни та у повоєнний період: виклики, правила, перспективи: матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації, 4 березня – 14 квітня 2024 року. Львів – Торунь: Liha-Pres, 2024. С. 168–173. ISBN 978-966-397-386-9.

9. Мотивація навчальної діяльності студентів: монографія / О. Васюк та ін. Київ: Компрінт, 2018. 188 с.

10. Островський О. О. Білінгвізм в умовах полікультурного середовища Закарпаття. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні тенденції розвитку науки і освіти в умовах поглиблення євроінтеграційних процесів». Мукачєво, 2020. С. 175–177.

11. Павлик О. Б. Застосування білінгвального підходу в освітньому процесі. Актуальні питання лінгвістики та методики викладання іноземних мов: зб. матеріалів VIII міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої пам'яті доктора педагогічних наук, професора В. Л. Скалкіна (12 квітня 2022 року). Одеса: ОНУ імені І.І. Мечникова, 2022. С. 246–248. ISBN: 978-617-7768-33-2

12. Gerhard Bach, Susanne Niemeier (Hrgs.) Bilingualer Unterricht: Grundlagen, Methoden, Perspektiven / Peter Lang, Internationaler Verlag der Wissenschaften, Band 5. 2017. 325 S.

13. Професійна педагогічна освіта: компетентнісний підхід: монографія / за ред. О. А. Дубасенюк. Житомир: Видавничтво Житомирського державного університету ім. І. Франка, 2011. 412 с.

14. Вологітєвська І. І. Запровадження компетентнісного підходу у фаховій підготовці вчителя іноземної мови в Україні. Теоретичні та практичні аспекти розвитку педагогічної освіти в Україні: Матеріали науково-практичної конференції (м. Київ, 6 – 7 вересня 2019 року). Херсон: Видавництво "Молодий вчений". 2019. С. 6–8.

15. Подковирофф Н. Концептуально-технологічна модель організації професійної підготовки майбутніх учителів іноземної мови на засадах інтеркультурного підходу. Інноваційна педагогіка. 2019. Вип 69. С. 78–84.

16. Котляренко С. В. Самостійна робота в підготовці студентів. Сучасні виклики і актуальні проблеми науки, освіти та виробництва: міжгалузеві диспути [зб. наук. пр.]: матеріали Х міжнародної науковопрактичної інтернет-конференції (м. Київ, 13 листопада 2020 р.). Київ, 2020. С. 399 – 403.

17. Гуріна А. П. Умови організації самостійної роботи учнів на уроках англійської мови в умовах НУШ. Відкрита наука України: візійний дискурс в умовах воєнного стану: матеріали II Міжнародної міждисциплінарної науково-практичної конференції (м. Ужгоро, 27-29 вересня 2023 р.) / Укладачі: О. П. Адамчо, Т. І. Гряділь. Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2023. С. 315–316.

18. Стеблюк С. В. Педагогічні умови організації самостійної роботи студентів в умовах університетської освіти. Педагогічна інноватика: сучасність та перспективи. Видавничий дім «Гельветика», 2024. № 4. С. 51–55. DOI 10.32782/ped-uzhnu/2024-4-8

19. Самоменеджмент [Електронний ресурс]: навчальний посібник / С. К. Василик, О. В. Майстренко, К. Р. Немашкало та ін. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2020. С 8–10. ISBN 978-966-676-816-5

20. Аленіна І. С., Бабай Л. В. Комунікативна компетентність як педагогічна категорія, її сутність і структура. The 5 th International scientific and practical conference. Priority directions of science and technology developmentl (January 24-26, 2021) SPC–Sciconf.com.ua., Kyiv, Ukraine. 2021. С. 620–625.

21. Химинець В. Компетентнісний підхід о професійного розвитку вчителя [Електронний ресурс] Закарпатський інститут післядипломної освіти. Режим доступу до ресурсу: <http://zakinppo.org.ua>.

22. Лахтадир О., Чорній І., Євдокимова Л. Комунікативна компетентність особистості. Фізичне виховання, спорт та здоров'я людини: досвід, проблеми, перспективи (у циклі Анохінських читань): матеріали IX Всеукраїнської науково-практичної онлайнконференції. (м. Київ 10 грудня, 2021 р.). Київ. Університет імені Бориса Грінченка; за заг. ред. О. В. Ярмолюк. К.: Київ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2021. С. 93–96.

23. Черезова І. О. Комунікативна компетентність як інтегральна якість особистості. Науковий Вісник Херсонського державного університету. Серія Психологічні науки. 2014. Випуск 1., Том 1. С. 103–107. Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvkhp_2014_1\(1\)_20](http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvkhp_2014_1(1)_20).

24. Харченко Т. І. Сучасні тенденції розвитку самоосвітньої діяльності студентів у закладі вищої освіти. Розвиток педагогічної майстерності майбутнього педагога в умовах освітніх трансформацій: матеріали IV Всеукраїнської науковопрактичної конференції (м. Глухів, 5 квітня 2024 р.). Глухівський національний педагогічний університет ім. О. Довженка. Глухів, 2024. С. 275–277.

25. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про систему безперервного професійного розвитку фахівців у сфері охорони здоров'я» від 28 березня 2018 р. № 302.

26. Генсерук Г. С. Навчання в епоху цифрової трансформації вищої освіти. Ціннісні орієнтири в сучасному світі: теоретичний аналіз та практичний досвід: збірник тез V Міжнародної науково-практичної конференції, 11-12 травня 2023 року, м. Тернопіль. ТНПУ ім. В. Гнатюка. Ред. кол.: Морська Н. Л., Литвин Л. М., Поперечна Г. А. Тернопіль: ФОП Осадца Ю. В. 2023. С 404–407.

27. Henseruk H. Digital transformation of the educational environment of the university / H. Henseruk, B. Buyak, V. Kravets [et al.]. E-learning: Innovative Educational Technologies, Tools and Methods for E-learning: Monograph. Katowice: STUDIO NOA, 2020. Vol. 12. P. 325–335.

28. Модернізація освіти в цифровому вимірі. Монографія / за наук. ред. Н. Морзе, О. Буйницької. Київ. 2021. 300 с.

29. Про основні компетенції для навчання протягом усього життя: Рекомендація 2006/962/СС Європейського Парламенту та Ради (ЄС) від 18 грудня 2006 р. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_975.

30. DigComp 2.0: The Digital Competence Framework for Citizens. Update Phase 1: The Conceptual Reference Model / R. Vuorikari, Y. Punie, S. Carretero, L. Van den Brande. – Luxembourg: Publication Office of the European Union, 2016. doi:10.2791/11517

31. Redecker C. European Framework for the Digital Competence of Educators: DigCompEdu / C. Redecker. – Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2017. doi: 10.2760/159770

32. Овчарук О. В. Рамка цифрової компетентності для громадян : європейська стратегія визначення рівня компетентності в галузі цифрових технологій. Вісник Національної академії педагогічних наук України. 2018. № 1 (98). С. 31–38.

33. Тимченко О. В. Формування інформаційно-цифрової компетентності майбутніх фахівців освіти. Народна освіта : електронне наукове фахове видання. 2019. Вип. № 1 (37). [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=5548

34. Ярошук Н. Ефективність педагогічної взаємодії в умовах дистанційного навчання. Вісник Львівського університету. Серія: Психологічні науки. 2021. Випуск 9. С. 277–283.

35. Ашанін В. С. Організація дистанційного формату навчання у закладах вищої освіти з використанням інформаційних технологій. Освітній процес в умовах війни та у повоєнний період: виклики, правила, перспективи: матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації, 4 березня – 14 квітня 2024 року. Львів – Торунь: Liha-Pres, 2024. С. 34–37. ISBN 978-966-397-386-9

36. Смаль О. В. Викладання іноземної мови online: особливості навчання. Актуальні питання лінгвістики та методики викладання іноземних мов: зб. матеріалів VIII міжнар. наук.-практ. конф., присвяченої пам'яті доктора педагогічних наук, професора В. Л. Скалкіна (12 квітня 2022 року). м. Одеса: Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, 2022. С. 256–259. ISBN: 978-617-7768-33-2

37. Усик Л., Чорна В., Петухова О. Формування професійної компетенції студентів у процесі вивчення англійської мови за професійним спрямуванням Український Педагогічний журнал. 2021. №3. С. 51–56. <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2021-3-51-57>

38. Бондар Г., Павлюк В. Основи професійної компетентності вчителя іноземної мови. Актуальні питання гуманітарних наук. Педагогіка. 2022. Вип 48. том 1. С. 220-222.

39. Сологор І.М., Костенко В.Г. Складові професійної компетентності викладача іноземної мови у немовному вищому навчальному закладі. Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology. III (34). Issue 69, 2015. С. 67–69 (С. 69).

40. Кухта І. В. Іншомовна компетентність у контексті формування комунікативної культури студентів у процесі вивчення іноземної мови. Гуманізм та освіта. 2018. URL: <http://conf.vntu.edu.ua/humed/2008/txt/Kuchta.php> (дата звернення 20.12.2021).

Information about the authors:

Maltseva Olga Borisivna,

Candidate of Medical Sciences,

Associate Professor at the Department of Fundamentals of Medicine
State University "Uzhhorod National University"

1, Franka str., Uzhhorod, 88000, Ukraine

Homonay Igor Vasilyovych,

Lecturer at the Department of Health and Life Safety

Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav

30, Sukhomlynskyi str., Pereiaslav, Kyiv region, 08400, Ukraine